

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XIX, 3

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

Marec 1972

ZELO čestimo vašo preteklost, ki je tako bogata s človečanskimi vrednotami, kulturnimi in verskimi, v duhu pa so nam neprestano prisotni tudi dogodki, ki označujejo vašo sedanost. Prav tako nam je znano, kako je vaša vlada zaskrbljena za mirno rešitev vseh mednarodnih sporov in za uresničenje trajnega miru. Jasno je, da takega miru ne moremo ostvariti, če ne temelji na pravičnosti, če ne spoštujemo vsakega človeka, tudi mladoletnega in otroka. Ni mogoče pričakovati trajnega miru, dokler ne bo skladja med napredkom posameznika in skupno blaginjo naroda, države, Evrope in skupnosti vseh narodov sveta. Med temi osnovnimi pravicami vsakega človeka skrbi Cerkev v prvi vrsti za spoštovanje svobode vesti in pravic verskih skupnosti. Prepričani smo, da mir v verskih skupnostih, pod pogojem, da vsi spoštujejo svobodo vesti, dokazuje, da je mir mogoč, in daje pobudo vsem drugim področjem človekovega udejstvovanja. Takšen mir je v svojih največjih globinah povezan z dostojanstvom, svobodo ter intimnim osebnim dinamizmom.

CERKEV zanima tudi vse, kar je dobro in veliko, kar je pošteno in pravično, vse, kar je doslej pomagalo in še pomaga pri pravilnem razvoju človeštva na gospodarskem, družbenem, kulturnem, umetniškem, moralnem in duhovnem področju. Po svojih močeh skuša Cerkev to ljudem omogočiti, to brani, vsemu temu daje pravo vrednost in napredek. V tem duhu Cerkev poziva svoje vernike, naj lojalno sodelujejo z vsemi ljudmi dobre volje pri graditvi boljšega, pravičnega in bratskega sveta. V civilizaciji, ki je vredna tega imena, morajo imeti narodi in posamezniki svoj del odgovornosti.

pavel VI., 28. II. 1972

v nagovoru na novega jugosl. veleposlanika pri sv. sedežu Slovenca Staneta Kolmana

vredne besede velikega slovenca

Préd sto leti - 23. januarja 1872 - se je v Ljubljani rodil arhitekt **JOŽE PLEČNIK**, genij in stvarnik slovenske arhitekture. V njegov spomin te vrste, vzete iz njegovih pisem pisatelju in prijatelju **F. S. Finžgarju**.

ENFIN - bodimo hvaležni Bogu za čudno njegovo prizanesljivost in dobroto - saj smo skoraj en izbrani narod. Komu kateremu pa kaže položnejšo pot k discipliniranosti kot našemu. Moramo začeti strašno vestno samemu sebi živeti, da bomo živeli veseljstvu. - Ne chupati!

POLNOLETI ima pravico lastnih nazorov in prepričanj pred Bogom; kar storiti noče, ni storiti dolžan etc. Ne veliko, vendar nekaj je resnice v tem - in zato prosim pripomagati, da pretéče dan, ko nastopi polnoletnost, če bo tako božja volja, tiho in neopaženo. Za tisti dan naj mi da javnost pardon, popolni pardon, katerega sem si - bodite prepričani - res zaslužil.

KO SEM SE potepal po svetu, ter spoznaval Not u. Pein ves ta komplicirani ragout življenja, se mi je često bliskalo: kdor se udinja državi, občini etc., ta naj se posveti izključno občestvu: ostane naj sam; naj nima ne družine, ne premoženja.

PROSIM: pregledajte si te stvari. Občudoval sem Claudela - kako globoko je on dojmil predvojno Prago in Češko zemljo. Prekladal sem torej tudi jaz, da ohranim ta déh in obličje tako svojstvene Prage in „Čech“ (:Bohemiae:). Nisem hotel posloveniti - hotel sem edino izražene občutke narediti Slovincu razumljive (:i. e. svojim nečakinjam:) V naši krajino postaviti češko hišo - bil bi nonsens - naš do Čech pa tudi.

Ker ne poznam Angleško, želim in koprnim, da se mi poda jezik in kraj vidljiv in grabljiv. Jaz nočem brati Šekspirja kot Slovenca ne Homerja ne Ovida ne Virgila ne Danteja - Vem to je nazor - zato ne zamerite - vedite, da hočem ustati lepo tiho pred svojo risalno desko.

NIKARTE ne mislite, da hočem med literate. Priložnost greh dela - slučajno so mi padle te dve pesmi P. Claudela, ki sem jih med vojsko v Pragi skušal posloveniti. (Gre za češke prevode Claudelovih hvalnic: Pražské Jezutatko in Svaty Jan Nepomucky. - op. ur.) Ne garantiram, da prav. Mogoče se Vam bo zdelo vredno jih prebrati, predno se zalučijo v koš.

ŠE BI ljudje vedeli, kako težka naloga je en nagrobnik! Ves marter, ki sem ga imel s Tomčevim, naj velja kot molitva za njegovo dušo. Dolga leta je bil mraz med nama in nazadnje bo mož dobil, če bo res, moje znamenje na grob.

SPREJMI TE, prosim, moj velikonočni pozdrav! Trpim z Vami. Premišljam, zakaj trpite Vi. Venomer mi je v odgovor: da se razodenejo na Vas božja dela - dela, ki jih imate Vi še opraviti. Iz doživetja boste učili sočutje. Človek je ničevost, priznam, ampak, človek je obenem tudi veličastvo. Soroden Bogu, ki mu je prav dobesedni Oče. Kristus, njegov Sin je resnično srednik. Evharistija je prelivanje človeka v Boga. Vsega stvarstva pregled kaj šele spoznanje ni dano človeku. Ne preostane kot vera. Nespamet je zatirati vero - nemodro od vsakogar zahtevati vero. Živeti v veri, živeti v globinah in višinah nje muzike, ni vsakomur dano. Samo najvišjim, najizbranejšim in nam malim in najmanjšim. Je ta božji dar, ponajvečkrat plačilo evangeljsko živečim prednikom. Govorila sva že o tem. Trpim z Vami, premišljam, zakaj ste danes Job. Venomer mi je odgovor: da se razodenejo na njem in po njem božja dela - da bo doživljeno sočustvoval s človeki, ki smo iz Boga in za Boga, da boste po milosti kmalu ozdravljeni še lepše in še globlje peli opomine vsem - Gospod, preskusil si me in me poznaš: dobro veš za moje dejanje in nehanje - Aleluja.

EL ESTUDIO sólido en base de profundizaciones, de repeticiones (antaño se decía: repetitio est mater studiorum, la repetición es madre de los estudios) de rumiaciones, para llegar a ver claro y con precisión, ya no tiene muchos partidarios. El universitario moderno pide comida liviana, premasticada y predigerida, presentada en forma categórica, para evitarse casi del todo el temido trabajo de pensar. Se junta a esto la exigencia del cambio frecuente del panorama, la codicia de lo nuevo y de lo último que introducen en la casa austera de las ciencias la moda y la frivolidad.

ES SABIDO que es harto antipedagógico estudiar las disciplinas según sus versiones últimas y ultimísimas, cuando no se posee base suficiente y, como muchas veces ocurre, no sólo no se conocen las teorías anteriores, sino que no se tienen ni cuatro conceptos claros al respecto. Sin embargo, lamentablemente no faltan maestros ni autores que deslizándose por la misma barranca hedonista están dispuestos a hacer cuantas concesiones se quiera a un público viciado.

La Formación Intelectual, Universitas 20, junio de 1971

slovenska prisotnost v svetu

Akademski slikar **BOŽIDAR KRAMOLC** je redni član Slovenske kulturne akcije od njenega rojstva leta 1954. Pomemben je njegov donos k likovni dejavnosti slovenskega zdomstva v velikem svetu, pri Kulturni akciji posebej; sodeloval je s svojimi podobami, akvareli, grafiko na skoraj vseh njenih razstavah v Buenos Airesu; opremil je tudi dva bogata letnika revije Meddobje. Ne manj plodno se je Kramolc izkazal tudi kot književnik: njegove črtice in novele v Meddobju so izraz globokega umetniškega duha. – Slikarstvo je Božidar Kramolc študiral pri slovenskih mojstrih Mateju Sternenu in Božidarju Jakcu v Ljubljani; risanja pa se je učil pri mojstru Francetu Goršetu. Po vojni je šel v Kanado, kjer je z odliko dokončal umetniške študije leta 1951 na Ontarijski umetnostni akademiji (Ontario College of Art). Njegove umetnine so v ponos in odličje mnogim slovenskim zasebnim domovom po vseh kontinentih. So pa razstavljene tuudi v devetih kanadskih umetniških galerijah in muzejih, pa tudi v prostorih predsedstva Republike Slovenije v Ljubljani. – 26. marca letos bo slikar Božidar Kramolc v slovenski dvorani na aveniji Manning v Torontu odprl najnovejšo razstavo svojih slik. To bo umetniškova deseteta samostojna razstava. O njej bo Glas v bližnjih številkah več poročal. V enem prihodnjih zvezkov letošnjega Meddobja pa bo umetniška priloga posvečena izključno najnovejšim Kramolčevim stvaritvam.

Prof. dr. **RADO LENČEK**, redni član Slovenske kulturne akcije, ki je profesor na Kolumbijski univerzi v New Yorku, obravnava v letošnji sezoni na slavističnem oddelku te univerze svojski cikel z naslovom Program slovanskih kultur. Govori o slovanskih narodih, jezikih in kulturah; uvaja v staroslovansčino in v zgodovino južnoslovanskih jezikov. Vodi tudi seminarja o stari cerkveni slovansčini in o panslavizmu. Na programskem prospektu, ki nam ga je Kolumbijska univerza poslala, je zapisano tudi, da prireditelji

omenenjega cikla nudijo slušateljem vodstvo v vseh slovenskih jezikih in literaturi, tudi slovenski.

V okviru proslav ob odkritju spomenika ukrajinskemu pesniku Tarasu Ševčenku v Buenos Airesu (lani v začetku decembra) je v vrsti prireditvev Ukrajinske univerze papeža sv. Klemenca (pododdelek v Buenos Airesu) predvsem za goste iz ZDA in Kanade predaval izredni profesor njene filozofske-humanistične fakultete dr. **TINE DEBELJAK** o 70-letnici Slovenske Siči Janeza E. Kreka, kot donesek k temi Ševčenko in Slovenci.

V St. Pöltnu v Avstriji so napovedali izid svojske literarne antologije Samlung: Prosa - Lyrik - Drama - Bildendekunst kot „eine Anthologie der Literaturzeitschrift das Pult“. Pri zbirki, ki je zamišljena moderno in našemu času ustrezno, sodeluje poleg mlajših avstrijskih in nemških avtorjev tudi sodelavec našega Meddobja in Glasa SKA pisatelj in esejist **LEV DETELA**. Na povabivnem prospektu k prednaročilu je objavljena tudi Detelova nemška pesem Ein Elefant.

Celovška radijska postaja je januarja letos v slovenski oddaji začela s posebnim zaglavjem Literarni študio, kjer bodo obravnavani pojavi slovenske zamejske in zdomske leposlovne in književne dejavnosti. Prvo predavanje je imel esejist **LEV DETELA**, ki je predstavil Korošcem, pa tudi Slovencem onstran Karavank rednega člana Slovenske kulturne akcije pesnika **VLADIMIRA KOSA** ob izidu njegove pesniške zbirke Ljubezen in Smrt. In še nekaj. Predvajali so tudi magnetofonski trak z recitacijo Kosovih pesmi, ki ga je posnel pesnik sam v Tokiu. – Tako se bo zdaj matična Slovenija seznanjala z dejavnim življenjem Kulturne akcije ne le po valovih tržaškega radia, ki že dolga leta z veliko pozornostjo z bogatim poročanjem spremlja naše delo, ampak tudi po celovškem radiu, ki bo našo kulturno prisotnost v svetu najavljala zdaj tudi slovenskim Korošcem.

o nas pišejo

TRŽAŠKO-GORIŠKI Novi list je 29. aprila lani pod tedenskim Kulturnim pregledom objavil tudi naslednji zapis o Karlu Mauserja zbirki črtic in novel „Na ozarah“, ki jo je izdala in založila kot redno knjigo Slovenska kulturna akcija. Takole piše:

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je izdala pred kratkim novo knjigo znanega pisatelja Karla Mauserja. Knjiga ima naslov „Na ozarah“ in prinaša Muserjeve zbrane novele. Zbral in uredil jih je Janez Sever. Naj tu pripomnimo, da je to že 73. knjižna publikacija Slovenske kulturne akcije. Izdati 73 knjig v takih razmerah, v katerih deluje Slovenska kulturna akcija, je skorajda nadčloveški kulturni trud in zasluži vse priznanje slovenske javnosti, zlasti pa večjo podporo in zanimanje, kakor ju je bila deležna doslej. (Podčrtali smo mi. – op. ur.)

OB IZIDU Tineta Debeljaka prevoda argentinskega gavčovskega epa Martín Fierro, ki ga je pred sto leti spesnil José Hernández, je v tržaški Mladiki lani novembra (leto XIV., št. 11) pod zaglavjem Vrtovi muz Martin Jevnikar napisal daljše kritično poročilo, iz katerega povzemamo naslednje vredne ugotovitve:

»Zdomski Slovenci, zbrani okrog Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu, so pred kratkim izdali prevod edinstvene argentinske pesnitve – epa v dveh delih Martín Fierro, ki ga je napisal José Hernández. Namen tega prevoda je izra-

zil prevajalec Tine Debeljak z besedami: naj bi brali Slovenci to klasično delo argentinske književnosti v pesniški obliki; s prevodom „naj bi se Slovenci kot celota spomnili devetdesetletnice prvega našega načrtnega prihajanja v to deželo ob Srebrni reki - Río de la Plata (1878)“; obenem naj prevod razširi slovensko ime med Argentinci.«

Ko kritik nato na kratko obdela življenjsko in pesniško pot José Hernándeza in se pomudi pri razčlenitvi epa samega, zapiše o slovenskem prevodu naslednje:

»Prevod Tineta Debeljaka se zvesto drži izvirnika in gladko teče, vendar pa je tu in pa tam čutiti, da ga je omejevala pri proznosti rima. Verz je namreč španski štiristopni trohej kot v romancah, kitice so sestavljene iz šestih verzov z rimo: a b b c c b. ... Debeljak je obdržal vrsto izrazito gavčevskih besed, ki jih je na koncu zbral v posebnem slovarčku. S tem je dal epu še več argentinskega duha in okolja. ... Reliefne ilustracije in zunanjo opremo je oskrbel akademski kipar France Ahčin, risbe folklornih motivov in notranjo razporeditev pa arhitekt Jure Vombergar.

Debeljak je dal v začetku daljši uvod o Slovencih v Argentini, ki je preveden tudi v kastiljščino, na koncu knjige pa obširno študijo o pesniku José Hernándezu in Martinu Fierro.

Knjiga je po opremi tako razkošna, da najlepše predstavlja Slovence zunaj matične domovine.«

karneval

FRANCE PAPEŽ

SO DNEVI, ko človek posebno intenzivno, ko da bi bil pod močjo razsvetljenosti, začuti svojo stvarnost – zdajo, pa tudi preteklo. So trenutki, ko v zdomskem svetu z neko intuitivno jasnostjo razločimo resnice naše slovenskosti. To se mi pripeti navadno okoli božiča, za novo leto ali v dneh karnevala.

Ne vem dosti o naši stvarnosti, a eno je gotovo – to je stvarnost vizionarjev, prerokov, moralistov, igralcev, politikov; to je stvarnost svojskega slovenstva. Kaj je zdomstvo? Ne bi rekel: življenje v tujini, brez doma in brez miru, ampak, kdo ve, če ne prav nasprotno.

Pridejo dnevi strašenj, vicanj in tesnob – zapisati hočem zgodbo letošnjega karnevala, – vendar je stvarnost močnejša, mir bolj realen. Nešteto prostih ur bi zapravljal, ko bi hotel ustvariti vsaj začasno podobo našega sveta in ljudi, naših idej in dejanj, kajti vse skupaj je strahotno razbito, oddaljeno, nespoznavno in spremenjeno, vendar pridejo dnevi, ko človek začuti nadvse jasno veličino in pozitivno vrednost tega slovenskega sveta, ki se ustvarja v zdomstvu.

POPOLDAN se je leno pomikal proti prazničnemu karnevalskemu večeru v širnem ameriškem predmestnem naselju – ne zelo starem, – kjer so okoli železniške postaje postavljeni bari, trgovine, kino dvorane, zabavišča. Nekateri stavbe so zgrajene v kolonialnem slogu, moderne stanovanjske hiše so belo in sinje popleskane, sem in tja so vstavljene tudi lesene zgradbe. Glavna cesta, prihajajoča prek od sonca ožganih, napol puščavskih ravnin, križa železniško progo ter odhaja, kdovekam proti morju ali v notranjost kontinenta. Lepi a nevarni kraji. Nenehno nosim s seboj orožje, zaklinjevalne obrazce, stekleničko našega brinjevca, slovenske knjige in časopise. Tisti popoldan sem bral npr. decembrsko sobotno številko Dela, kjer je na 22. strani odlomek iz Javorškove Hvalnice zemlji, ki govori o pesnikih in izdajalcih, o Balantiču, Hribovsku, Remicu – o videnjih in strašenjih, o dimenzijah krivde, skrivde in nekrivde, o čisti in nečistih podobah slovenstva.

Kaj je zdomstvo? Mir ali nemir, reševanje ali izgubljanje? Zavil sem k prijatelju – moral sem slišati nekaj živih slovenskih besed. Izmisli sem si, da je polnost mojega življenja odvisna od teh poletij in puščavskih širin, od miru pa tudi od preplete svobode v teh mestih, kjer se milijon ljudi ne zmeni zate, četudi misliš najhujše o njih. Srečen sem, da sem v tej „sijajni“ zgodovinski stvarnosti zdomstva.

ON pa: Zdomski Slovenec je obsojenec; hraniti in ohraniti se more le s sokovi iz domačega sveta.

VPADEM: Tistega malega, prelepega sveta, polnega vizij in očitaj in notranjega nemira? In kaj je nasproti temu zdomstvo?

ON: Ohraniti povezanost in kontinuiteto s preteklostjo...

JAZ: Povezanost s stvarnostjo, ki je tu in zdaj – vse drugo so iluzije, blodni spomini, narejeni miti. V tej zdajnosti se oblikuje, živi in umira svojski slovenski človek – spoznaj ga, hitro, kajti njegov čas ni dolg!

AMPAK TU hočem zapisati predvsem doživetja iz tistega čudnega karnevalskega norenja, ko sem komaj ušel pred norimi strahovi in svoj zdomski dom. Povzamem po nekem filozofu: carstvo svobode se prične dejansko tam, kjer prenehajo vizije...

Morda sem med stvarne misli mešal pregrešne; kdove, če ne bi bilo bolje o tem sploh ne premišljati. To sem začutil, ko sem šel po cestah na glavni trg. V naglici sem še enkrat prelistal knjige in preletel časopise, ki sem jih no-

sil s seboj, kajti v resnici sem se nekoliko bal. Bila je ura, ko se pričinja karneval. Vroč poletni dan se je le napol umaknil svetlemu in še skoraj bolj vročemu večeru. Noč bo prišla takoj, čim se bodo iz Atlantika dvignila prva južna ozvezdja. Ampak cesta, ki je križala naše mesto, je bila v prvem mraku že polna ljudi. Karneval je velik praznik, obuja primitivne podobe, jih strašno poveča in razvleče ter jim natakne vranje peruti. Na cesto pripelje hudobce in nedolžne pesnike, Hijacinte in Dionize, stare aktiviste, inkvizitorje, mračnjake in filozofe vseh časov. In vse vidiš jasno in povečano – začutiš, kako je bilo to in ono, vidiš laži, ki so kot resnica, in kar bereš na karnevalski dan, je vse res, pa obenem hudičevo zlagano.

V tistem trenutku se je cesta kakor zamajala in že so prišli prvi oddelki karnevalske vojske z vsem pompom in veliko močjo. Vsepoposod so bili pisani trakovi in gole, tisočbarvne luči; papirnati zmaji so se režali izza dreves, ognjena kolesa so se vrtela vedno hitreje in metala kose plamenov na vse strani. Piskanje, žvižganje in tuljenje se je stopnjevalo v oglušujoč predpekel. Neprestani enakomerno si sledeči udarci na veliki boben so me v trenutku vrgli v neko pohotno nadstvarnost.

Kot preblisk je šinilo po meni v tem pošastnem trenutku: kako se bom vrnil v svoj zdomski mir? Nasilno udarjanje na boben je naznanjalo prihod nečesa nezadržnega. V dolgi karnevalski procesiji so prihajali vizionarji, ki sem jih poznal, napete figure nevernikov, togotnežev, avanturistov in zaklinjevalcev. Zaganjali so se v okoli stoječo množico ter jo polivali z vodo, z gnojnico in z ognjem. Ampak kmalu je zajela vse nagonška strast, ljudje so vpili in pozdravljali prihajajočo množico rdečih, zelenih, sivih in rjavih postav. In sredi vsega je šel nekdo, ki sem se ga spomnil iz vsakdanjega življenja, ter na široko vlek hreščečo harmoniko.

Silna tesnoba in stiska me je zajela. Kje sem – v srcu pohotne in neumne Amerike? Pekel prihaja od drugod in iz drugega časa. Ampak to je bil šele začetek. Za sprednjo množico so prihajali najbolj pogumni, najbolj verni in najbolj fanatični s starim zarjavim orožjem, razbitimi kosami, počenimi sekirami, skrhanimi krampi. Prihajali so na vozovih – na tistih naših lesenih vozovih z lojtrnicami. Nekateri so se zibali na dolgih hoduljah. Nekaj srednjeveškega je bilo v teh neznanskih postavah – sovraštvo in maščevanje jim je gorelo iz oči, medtem ko so se pomikali počasi ob enakomernih, oglušujočih udarcih prekletega bobna.

Zavedel sem se: hoteli so me dobiti medse, da bi okušal / njih tisto trpljenje, ki jih je zvijalo, in tiste muke, ki so jim bile naložene. Zdaj je prihajal na konju advocatus diaboli, duša procesije, in kričal na vse strani o enakosti in svobodi. Takoj za njim pa so pripeljali, oblečenega v živo rdeč plašč, obloženega z nešteti krvavimi blazinami, očeta karnevala. Nastala je pošastna tišina...

NISEM MOGEL več gledati, padel sem na tla in obležal kot brez zavesti. Zbudil sem se, ves poteptan, blaten in raztrgan, šele ko je bila procesija že daleč na drugem koncu mesta. Zdaj se je začelo splošno karnevalsko norenje po plesiščih in zabaviščih. Jaz pa sem se napotil proti svojemu domu v predmestju, na robu suhe, svetlorjave puščeve. Tu, kjer se pred hišo dviga vedno zelen evkalipt s svojim zdravnim vonjem, je košček slovenske zdomske zemlje. Hvalim to zemljo, kjer ni prividov – v poletnih večerih se zbirajo tu, v temnem kotu, med knjigami, slovenski pesniki in ne zasleduje nas nikak nemir – ničesar si nimamo očitati, ampak se mirno pogovarjamo pozno v noč.

dragi MED,

POZDRAVE iz mrzlo-zelenega Tokia – ne čudi se, da sem ti okrajšal dolgo Meddobje v Med; to ni le ameriška navada, tudi v japonsčini okrajšujemo, posebno kadar gre za priljubljeno ime. In ti si kakor med na limono teh otokov, posebno po tvojem zadnjem pismu z značko XII/1. Že dolgo časa sem ti hotel povedati nekaj, kar te bo gotovo zanimalo. V. S. Pritchett pravi v uvodu svoje knjige O živi noveli (Arrow Books, London 1960): „Danes vsi pravijo, da živimo v meddobju sprememb, takorekoč med dvema svetovoma. Mojstri umetnosti pa nas uče, da je človeško življenje zmeraj meddobje, zmeraj v prehodu. Njihova veličina je pravzaprav v tem, da to tako jasno izrazijo v svojih delih.“ (Str. 10.)

Tvoje zadnje pismo še zmeraj berem, včasih na vlaku, včasih na avtobusni postaji; zmeraj sem tako zaposlen. A rad bi ti k pismu čestital; ali se ni storil v tvojem srcu čudež nepremagljivosti? Hvaležen sem Mirku Gogali za pogumno analizo naše emigracije, ki se mi zdi tembolj pravilna, ker vrne emigrantu središčno vlogo in osvetli bistveni pomen emigrantskega kulturnega delovanja. Mislim, da lahko njegov tehten doprinos k pravilnosti mišljenja izrazim, recimo, z emigrantskim aksiomom: politika je le del kulturnega ustvarjanja.

Ob noveli Vinka Beličiča Luč v nas sem si na koncu skrivaj utrnil solzó; nekoliko me je sram ob tem priznanju, a Oskar Vidrih je tako blizu srcu, da sem se bal, da se bo zdaj zdaj spotaknil in podrl lepi svet.

Za Papežev edinstveni epos španskih melodij bi predlagal bolj pesniški naslov, npr.: Se trata de crear...; ali pa: Se trata de ser...; ali pa enostavno: Dos mundos. Ob pesmi sem se spomnil na predavanje, ki ga je imel C. M. Bowra na univerzi Cambridge pred 21 leti, ki ga je potem objavil pod naslovom Navdih in pesništvo (Inspiration and Poetry). Takole pravi: „Posebnost pesniškega navdih je tudi dejstvo, da se polasti uma in ga prisili k delovanju.“ (Str. 35, če kdaj najdeš knjigo.) V Papeževi pesmi je um v svojem elementu; a da dopolnim sliko navdih, bi si želel skozi vso pričujočo pesem tudi liričnih komponent, tako kot zvenijo na koncu: como hacen las piedras, como hacen los vientos. Zato, ker je pesem več kot pesniška proza. Jean Cohen je leta 1966 trdil v Parizu (v knjigi Structure du langage poétique), da je vsaka pesniška proza „une poésie mutilée“ (str. 54). Zato, da Papeževa pesem ne postane pesem v prozi, si želim teh liričnih prvih. Pričujoča pesem je polna melodij in notranje arhitektonike. Se trata de crear y de escribir; también cantar...

Milena Merlak bi lahko svoj ciklus pesmi imenovala enostavno Pomlad ob meji. Kljub apokaliptičnim elementom so te pesmi polne pomladne lirike in nerdeče pobarvanega življenja. V tem predstavljajo te pesmi – zame – višjo stopnjo njenega ustvarjanja; apokaliptičnost brez žarka in nasmeha lirike je preveč grozna, preveč neodrešena resničnost. Naj še enkrat omenim gospoda C. M. Bowra: „Nobena druga beseda ne more obogatiti našega življenja tako kot resnično pristna, resnično močna pesem. To je del skrivnosti besed, ki so postale žive v takšni pesmi!“ (Str. 36.) Pričujoči ciklus je obogatil moje življenjsko izkustvo: želim si srečne pomladi za živali in ljudi ob meji, boli me, da rdeči sistem posiljuje pomlad srca. – Zaradi ravnotežja miselnih in liričnih prvih bi si želel drugačnega tiskanja nekaterih verzov; pesnica včasih gradi svojo pesem z razlagami, ki pa hočejo biti in ostati lirične prvine; zato jim je treba dati obliko, ki bo njihovo prozo spremenila v del celotne lirike: „Sumljivo špičasta pečina“ bi lahko sledil 6. verz, tako da novo kitico začnemo „na meji“; predlagam tudi eno samo kitico za „klopica, na kateri sedi sam. Med debli,“ enako „čeških brez, še v svoji resničnosti“ „Veter piha tu“ naslednji verz „kot nekdanj, zato je ravnina še bolj“, naslednji verz vsebuje le „poševna“. Pravi Hilde Domin v svoji Wozu Lyrik Heute (R. Piper Verlag): „Eno je jasno: bolj kot pesmi drugih dob zahteva moderna pesem... ušes in oči“ (str. 171). In Igor Stravinskij (v svoji

Poetics Music, Vintage Books, New York, 1947): „Brez pridržka priznam, da je drznost gibalo... najčudovitejše umetnosti... Uživajmo, kar nam drznost osvoji; a zahtevajmo, da se drznost giblje vna prežeta z lučjo, da bo naše uživanje tem polnejše.“ (str. 13).

Dragi Med! Svojo Prolegomena sem zložil kot neke vrste uvod v zbirko Ljubezen in Smrt, zato sem dal pesmi naslov, ki spominja na Kantov Prolegomena. Je neke vrste poziv, da bi čitatelj ne obstal ob površni kritiki. Zato tudi ponavljanje podnaslova zbirke: „In še nekaj,“ ker nočem biti pevec „brez keliha časa“: pesem naj spremeni konkretni čas in prostor, da lahko obhajamo praznike. Nekdo, sicer odlični kritik, je zapisal, da je zbirka Ljubezen in Smrt napravila nanj vijoličast vtis, v skladu z vijoličasto magnolijo v tematični zbirki pesmi. Toda – ali so pesmi v zbirki res tako „vijoličaste“, žalostne? Tam, kjer omenjam magnolije, v tistem verz, stoji na začetku besedica „Takrat“... v nasprotju z vsebino pesmi do tega verza; in v tej vsebini so besede o naporu, raztrgati mrak na pragu, ki tako pogosto obišče japonsko hišo, kadar dežuje, posebno v gorah (in v pesmi nalahno dežuje, in pišem v senci japonskega vulkana Aso). Ali se tudi tebi zdi barva te zbirke v glavnem vijoličasta?

Mimogrede: fotografski pogled na tribune, ki jih je zgradil Viktor Sulčič, je enostavno klasičen. „So ljudje,“ pravi Igor Stravinskij v svoji, zgoraj omenjeni študiji, „v katerih rokah tudi to, kar ni melodično, postane melodija.“ V tej sliki postanejo kamen, pesek in prazni prostor melodija razsežnosti...

Papeževa Araukanija... šele ob tem mojstrskem eseju mi je postalo jasno, kako malo južnoameriškega odnosno argentinskega je doslej barvalo ustvarjanje v tem delu sveta; po branju Araukanije sem si želel tja. Ne le zaradi Don Juana in ne le zaradi Evfemije. Ždi se mi – čisto osebno, oprsti, – da bi vsi, ki ustvarjamo slovenski besedni svet, lahko obogatili slovenski svet z raznimi novimi elementi iz vsega sveta, ki se nam ga je posrečilo sprijazniti in prisvojiti. Ždi se mi, da bi v tem in s tem postali še bolj široko in globoko človeški. Morda pa bomo tudi to čudovito priložnost razbili z nedelavnostjo.

In: Bog nakloni gospodu Debeljaku še dosti let za še mnoge literarne eseje, ki tako zanimivo stvarno združujejo globoko znanje, konstruktivno perspektivo in živ način pisanja.

Vem, dragi Med, da hraniš kakšno pismo iz daljnega Tokia: danes je 20. februar 1972, nebo je svetlo modro, od severa piha oster veter, in tu in tam se v daljavi sveti s snegom pokriti Fudži. Trenutno je pol Japonske zaverovane v Nixonov obisk nedaleč od nas; in pol Japonske strmi v televizorje, ki prinašajo urne novice o obleganju gorskega gnezda japonskih revolucionarjev, ki jih je okoli 350 in ki se imenujejo Rdečo armado... baje jih je pet v tem gorskem gnezdu, 6 ur z vlakom iz Tokia, in za talko so ujeli mlado gospodarico. Dragi Med, se spominjaš Evrope?

In še nekaj, neke vrste obupna prošnja: obišči me spet kmalu. Brumen je tako lepo povedal v zadnjem G.L.A.S.U., da to spada v delokrog SKA, ker se sicer naše zveze zrahljajo v tenke kable, ki jih rja in živalske čeljusti pregrizejo. Po naravnem zakonu socialnega dinamizma dosežejo uspeh revije, ki neprestano ustvarjajo. Tudi revije ustvarjajo!

Tvoj vdani

Vladimir Kos.

P. S. Ostalih paragrafov tvojega pisma še nisem prebral, a tako Detela kot Kukovica mi obljubljata rešitev perečih modernih problemov. Spoznanje problematike je včasih delo usmiljenja, tako kot obisk bolnika in zdravljenje jetnika.

PRVI ZVEZEK XII. LETNIKA REVIE MEDDOBJE JE IZŠEL. NAROČITE TO NAŠO ZDOMSKO PUBLIKACIJO!

CENA XII. LETNIKA (4 zvezki - 320 strani) JE 80 NOVIH PESOV ALI 10 DOLARJEV DRUGJE PO SVETU.

načela

KER MARSIKOGA zanima, kako se porajajo moji zapiski, bom tukaj malo bolj konkreten. Seveda, imen ne bom navajal; osebe so kakor vselej le pobudniki, ne predmet teh pripomb.

Nekdo, ki je hud nasprotnik obiskov doma, mi je omenil, da ga je prijatelj iz prejšnjih let, ki pa hodi domov iskat tvarine za svoje znanstveno delo, vprašal, zakaj je tako nasproten obiskom. In moj sogovornik mu je, kakor sam pravi, odgovoril, da je njegovo stališče stvar načel, da so pa tudi druga načela, ki morejo obiske kdaj dopustiti.

Do tu najin razgovor in povod za naslednje razmišljanje. Vse, kar sledi, so torej moje misli in sem samo jaz zanje odgovoren. Moj sogovornik jih je sprožil, ne izrekel. Morda niti ne bo soglašal z njimi.

MOJ SOGOVORNIK se drži nekih načel, ki mu predpisujejo stališče, kakor ga zavzema v svojih sodbah in dejanjih. Priznava, da so tudi druga načela, če ne predpisujejo, pa dopuščajo drugačno, celo nasprotno ravnanje. K temu, mislim, morem pripomniti:

PRVIČ: So načela in načela. Ker niso prvo merilo dobrega in pravega, si med seboj nasprotujejo in ni mogoče vsem ustreči. Treba se je odločiti za eno ali za drugo. Če že ni mogoče izbrati večjega dobrega, se je vsaj treba ogniti večjemu zlu. Ljudje nismo v moči biti povsem popolni in ravnati le dobro. Vse naše delo je nepopolno, pomanjkljivo; vedno vklepa kako manj dobro sestavino, nekaj, kar bi hoteli in želeli opustiti. A z njo bi opustili kaj dobrega, kar je namen našega dela. Zato je pred vsako odločitvijo treba pretehtati različne okoliščine in se odločiti za tisto, kar je v tistem primeru najboljše ali vsaj zadosti dobro, da odločitev opraviči. Ni nujno, da se vedno odločimo za absolutno najboljše, ker je tudi drugotno dobro lahko tako potrebno, da ga ne smem docela zanemariti.

DRUGIČ: Vsako načelo ima svoj predmet in svoj doseg. Med njimi pa so razlike tudi v višini. Če načelo, ki se nanaša na neko vrsto primerkov, naobrtno na drugo, ali če ga dvignemo v višino, s katere bi vladalo več, kakor pa sme, smo ga prav tako skrivili, kakor če mu damo drugačno tolmačenje, kot je pravo. Zlasti pa pri tem skrivljamo dejstva, ko jih silimo pod načela, ki zanja ne veljajo.

Načelo, da naj ne hodimo na obiske domov, ker da s tem, da ne prestopimo meje, protestiramo proti režimu in ohranjamo idejno stališče, kakor smo ga zavzeli med vojno doma, ni najvišje načelo, ki naj določa naše razmere do domovine. Mikavno bi bilo brati resno in racionalno utemeljitev tega načela, ki je ne poznamo. A naj bo kakršnako, nad njim je mogočih mnogo drugih načel, katerih eno bi se lahko glasilo: Stori v vsakem primeru to, s čimer domovini največ koristi! Kdaj je potreben in koristen protest, drugič kaj drugega. Mož, ki hodi domov iskat gradiva za svoje znanstveno delo, s katerim zunanji svet seznanja s Slovenci in z našo kulturno dejavnostjo, s tem gotovo opravlja važnejšo in koristnejšo službo domovini, kakor pa bi bila protestirajoča zabubljenost v majhen svet izseljenca v tujini.

TRETJIČ: Načela radi jemljemo kot neke stvarnosti, ki naj bi zares vladale našemu življenju, določale naše ravnanje. V pokorščini načelom vidimo načelnost in jo imamo za pozitivno lastnost človekovega značaja. Pozabljamo, da so načela le kristalizacije nekkih izkustev ali le bolj ali manj logične izpeljave iz nekkih spoznanj ali razodetij, zgolj umske bitnosti, ki zato ne morejo naravnost vladati stvarnosti. Lahko jo le osvetljujejo; to se pravi, lahko dajejo merila za presojanje. Le merila, ne sodbe. So podobna npr. metriskemu traku, s katerim mi krojač meri za novo obleko. Trak pove, kako je dolgo to ali ono, ne more pa ne povedati, ne določiti, ali je blaga zadosti ali premalo, ne more povedati, koliko ga je treba prav v tem primeru, kako dolg naj bo suknjič in kako široke hlače.

Kaj moramo v nekem konkretnem primeru storiti, ni more povedati nobeno načelo. Storit moramo to, kar je dobro, po možnosti največje možno dobro, kdaj tudi manjše dobro. Da moremo to presoditi, nam pomagajo načela. A le to; presoditi pa mora naš um, naša vest, ne kako načelo. Pa še to more le, če najprej dobro pozna stvarnost, ki jo

presoja. In sicer tudi v vsej njeni enkratnosti in konkretnosti.

ČETRTIČ: Včasih načela res izvajamo iz pravih spoznanj ali iz razodetih resnic; marsikdaj je ta izpeljava tudi pravilna. Ni pa zmeraj tako. Glede na prvo so včasih bolj osebni domisleki, morda celo predsodki, ki so vir naše „načelnosti“; kolikor so zmotni, so navadno zmotna tudi iz njih izpeljana načela. Ne zmeraj, ker včasih tudi iz napačnih premis napačno izpeljemo pravilen sklep. Po napačni izpeljavi in naobrtni pa nas morejo tudi sklepi iz pravih premis zapeljati na krivo pot. Tudi to spoznanje nam zato narekuje skrajno previdnost v vihtenju načel, zlasti kadar iz njih ne presojujemo le mnenj in dejanj, marveč obsojamo ljudi.

PETIČ: Moj sogovornik se v sodbi o obiskih drži nekega načela, iz katerega jih obsoja. A priznava, da so še druga načela, ki morejo kdaj obisk dopustiti. Vsi pa se takih „drugih“ načel domislimo le, kadar smo pripravljeni napraviti izjemo in prestopek odpuščati. Ali ne bi bilo pravilneje, da bi v vsakem primeru, ko sodimo, takoj premislili, če niso v igri še druga načela, zaradi katerih bi naša sodba morala biti drugačna?

Če se s tega stališča ozremo na v prejšnjem sestavku omenjeni stavek iz **Tabora** (Glas SKA, februar 1972, XIX, 2, str. 6. – op. ur.), da ni motilo, ko je R. Žitnik šel na partizansko ladjo objet sina, bi želeli samo, da bi vsi in v vsakem primeru pokazali tako umevanje položaja. Saj se vsi sinovi ne morejo pripeljati v Buenos Aires, da jih tukaj objemamo, še manj morejo to stari očetje in matere, katerih morda edina predsmrtna želja pa je, da bi še enkrat objeli v tujini živečega sina ali hčer.

Sploh pa, ali ne bi bilo pravilneje in boljše, da bi vsikdar, naj sodimo karsikoli, upoštevali dejstvo križanja raznih načel, pa bi verjetno večkrat spoznali, da je bolje in bolj krščansko, če se sodbe in zlasti še obsodbe vzdržimo?

GLAVNO VODILO in sodilo našega delovanja mora biti le dobro, ki ga vselej iščimo; v čem je, je treba v vsakem primeru presoditi. Vrhovna sodnika pri tem sta um in ves vsakega človeka, ki si jih skušajmo čimbolj izbistriti in izostriti. Vsakdo more najbolj zase vedeti, kdaj ravna prav in kdaj krivo. Zato bodimo predvsem vsak svoj lasten sodnik!

luč v nas

BEREM:

Oskar Vidrih se je za božič spovedal in je čakal na pouk. Spovednik pa ga je namesto tega vprašal: „Kaj pa petki? Kako je s petki?“ Spovedanec je v zadregi mrmral nekaj, da vzdržkov ni več. Nakar ga je spovednik poučil: „Posta res ni več, kot je bil včasih, ob petkih smemo jesti meso, moramo pa zato opraviti kako dobro delo... Vsi moramo skrbeti, da luč v nas in med nami vsaj brli; da ne ugasne za zmeraj. Nebesa bi nam tedaj postala nedosežna, in kakšen smisel bi še imelo to naše življenje?“ (V. Beličič, Luč v nas. Meddobje XII/1, str. 41.)

IN premišljam:

Kako je tudi nam potreben nauk, ki ga pisatelj daje v svoji lepi črtici! Tudi mi radi pozabljamo, da biti neke dolžnosti odvezani še ne pomeni, da nismo več dolžni delati dobro. Le ta ali ona pot ni več zapovedana, nakazane so druge, morda celo povsem prepuščene osebni izbiri. Tudi v tem se vidi, da smo že šteti za odrasle. In pa da so danes potrebna dobra dela, ki še niso mogla biti povsem opredeljena in uzakonjena.

IN še premišljam:

Oskar Vidrih je odkril zapuščeno stanko na koncu vasi, obdaroval je vaškega bebeca, obiskal je bolno dijakinjo, skušal je spraviti sprta soseda, celo na zapuščene pse ni pozabil (da mu „sveti Frančišek tam gori zapiše kdaj kakšen križec“). Na vsakem koraku je našel priložnost, da stori kaj dobrega. Luč, ki jo je spovednik prižgal v njem, je žarela tudi iz njega, v dobrih delih njegovih je svetila v življenje drugih in jim ga lajšala.

In dalje preišlujem:

Tudi mi vsi smo še vedno dolžni delati dobro in tudi med nami je več ko dovolj priložnosti za to. Razen podobnih tistim, ki jih na hitro našteje Beličič, bi morali misliti še na razne vrste duhovnih del usmiljenja, kakor so se včasih imenovala.

A dela, telesna ali duhovna, še niso vse; dobro moremo delati tudi z opustitvami. Saj kakor ne grešimo samo s storitvami („v mislih, besedah in dejanjih“), ampak tudi z opustitvami („kar sem dobrega opustil“), prav tako dobra dela niso nujno le storitve, lahko so celo zaslužnejše opustitve.

Zlasti dobra dela, s katerimi hočemo nadomestiti post, ki je vzdrček, bi lahko bila v tem, da bi se vzdržali tega ali onega, s čimer tolikokrat vnašamo zlo v osebno in skupno življenje.

Tako še preišlujem:

Opustitve kot dobra dela! Koliko priložnosti zanje tudi – in zlasti še – med nami! Koliko lepše in bolj krščansko bi bilo naše sožitje, ko bi jih izkoristili!

Luč v nas bi tedaj postala tudi luč iz nas. Brez tega „nebesa bi nam postala... nedosežna, in kakšen smisel bi še imelo naše življenje?“

IN PREMIŠLUJEM:

Kak smisel imajo sploh vsi naši spori in sporčki? In vse tiste zadeve, zadevice in zadevščine, zaradi katerih se bomo? Tudi če imajo kak smisel, ga imajo še v luči, ki nam jo prižiga Vinko Beličič? Morda edinole tega, da se moremo vaditi v dobrih delih opustitve. Da tako okrepimo in podaljšamo življenje naše skupnosti, dokler ga je še kaj.

dokumenti

domovina nas več ne ignorira

Z zadožčenjem in v iskreni radosti smo zapisali gornji naslov. Ni prvič v zadnjih letih, da so se kulturni posebno književni kronisti vsaj z omembami pomudili ob kulturni, posebno publicistični dejavnosti slovenskega zdomstva po drugi vojni (Slodnjakova zgodovina, Sodobnost, Družina, Nova Mladika, idrijske Kaplje). Lani pa je mlada slovenska revija PROSTOR IN ČAS, ki izhaja pri mariborskih Obzorjih kot „revija za kulturna in družbena vprašanja“ v 9/10. zvezku (1971/leto III.) objavila pomembno študijo Slovensko leposlovno časopisje v povojni dobi, ki jo je napisal JOŽE POGAČNIK. Študija obsega 15 strani (505-59), od katerih sta dve in nekaj več posvečeni zdomski revialni in časopisni publicistiki v – Argentini. Ta odlomek ponatiskujemo v celoti v vednost vsemu slovenskemu zdomstvu, da nas DOMOVINA VEČ NE IGNORIRA.

PIŠE esejist in slovenist Jože Pogačnik v svoji študiji o argentinski slovenski publicistiki tole:

TRETJI veliki in pomembni kompleks sodobne slovenske književnosti je nastal v Argentini, konkretno v mestu Buenos Aires. V omenjeno južnoameriško državo so se v zgodovini izseljevali predvsem primorski Slovenci (po približnih cenitvah naj bi jih bilo kakih 50 000), ki so si že v tridesetih letih izoblikovali razčlenjeno kulturno in prosvetno življenje. (Tu našteje vse časopise in periodike, ki so jih Slovenci pred vojno v Argentini izdajali. – Op. ur.) ... do danes pa se je obdržalo Duhovno življenje (ustanovljeno 1947), ki nekaj prostora daje tudi leposlovju.

Po drugi svetovni vojski se je argentinska slovenska kolonija povečala za kakih sedem tisoč ljudi, med katerimi je bilo tudi precejšnje število vidnejših kulturnih delavcev. Boj za gmotno eksistenco in privajanje na novo jezikovno okolje jim ni odvzelo vseh moči. Bili so politični emigranti, ki so svoja upanja in razočaranja spremenili v voljo do kulturnega dela. Jedro organizacije, ki naj bi skrbelo, da ne utonejo v velikem svetu, so postali Slovenci domovi, ki jih združuje osrednja Slovenska hiša. (Piscec tu navaja skoraj vse naše Domove v Argentini. – Op. ur.) Ljudskoprosvetno mrežo so podprli z založniškimi ustanovami, med katerimi sta najpomembnejši Slovenska kulturna akcija (od 1954) in Svobodna Slovenija (od 1948), prigodnega ali specializiranega pomena pa so še mnoge druge. (Omenja nato tednik Svobodna Slovenija, njen Koledar, posebej pa Zbornik Svobodne Slovenije, o katerem je zapisano.) Ta edicija ima dvojno vrednost: s kronikalno natančnostjo spremlja dogajanje v zdomstvu in zamejstvu, hkrati s tem pa prinaša izvirna znanstvena in leposlovna dela svojih sodelavcev.

Središčno mesto pripada vendarle Slovenski kulturni akciji (SKA), ki je prevzela vsebinsko in organizacijsko vlogo nekakšne matice. (Podčrtal je tokrat urednik Glasa.) Letni knjižni dar je bil večidel skrbno pripravljen, velik del moči pa je šel v pripravljanje revije Meddobje. Njen prvi letnik je izšel že 1954. leta, tretji je obsegal dve koledarski leti (1956-1957), v letih 1960, 1962, 1965 in 1966 časopis sploh ni izšel, razne težave pa so bile tudi v zadnjih treh letnikih. Do 1961 sta Meddobje urejala Zorko Simčič in Ruda

Jurčec. v tem letu se jima je pridružil Rafko Vodeb. Le-ta je odšel z začetkom IX. letnika, po tretji številki mu je sledil Zorko Simčič, nato je ostal na čelu lista samo R. Jurčec, vse do sredine 1969, tokrat je namreč v uredništvo stopil Tine Debeljak.

Zunanji podatki o urednikih in izhajanju uvajajo neposredno v notranjo problematiko revije Meddobje. Nameni založnice so bili omogočiti slovenskim izobražencem objavljanje prispevkov, „ki naj bi tako v esejih kakor v leposlovju posegali med dnevne probleme, našli jasnosti, opore in razvedrila v dneh tako zamotanih miselnih križišč“. Meddobje je bilo ustanovljeno z nalogo „reševati“ v književnosti in znanosti, v čustvu in misli krščanske vrednote v času modernih razvrednotenj, kazati smer skozi sodobni kaos, skozi to nejasno meddobje, katerega prvi del smo sami doživeli in katerega drugi, neznani, čeprav od nas odvisni, se nemoteno približuje“. Ta opredelitev je bila bolj vprašanje etosa kakor svetovnega nazora, dovoljevala je širino in odprtost, ki se je izrazila v programski izpovedi: „v potrebnem enotnosti, v dvomljivem svoboda, pri vsem pa ljubezen“ (po Meddobju I. številka 1).

Urednik Ruda Jurčec je na istem mestu objavil govor, ki ga je imel o reviji na prvem umetniškem večeru Slovenske kulturne akcije. Njegove besede so bile dosti bolj apodiktične in zato programsko izključujoče. Meddobje se želi trdno postaviti „na temelje verskih in kulturnih tradicij“. Sodelovanje enako mislečih izobražencev ima za dolžnost („menimo, da je pravi kulturni delavec vedno prinašal tudi svoj delež kvalitete, lepote in sijaja vsemu ostalemu narodnemu delu“), ta dolžnost pa je utemeljena z mislijo o izvoljenosti, ki jo je zgodovinsko dogajanje naložilo prav njim, in sicer s ciljem, da rešijo domovino. Politično-eshatološka motivacija mesianstva je imela svojo vrhno stavbo v prepričanju, da ima v svojih rokah tudi razlikovalne kriterije zgodovinskega procesa. Slovenski zdomski ustvarjalci bodo v Meddobju postavljeni pred nalogo „reševati svoje prave duhovne vrednote“, hkrati pa jim je bilo zapovedano: „S kulturnim delom skušajmo izpričati svojo navzočnost, našo rast in našo vero v rešitev domovine.“ Razloček med prvo in drugo mislijo je očiten. Prva je neutemeljena predvsem v delu za slovensko kulturo, druga tej podlagi dodaja ideološko izključnost. Nasprotje, ki je bilo podano že 1954. leta, se v Meddobju ni moglo uresničevati v svoji pravi obliki. Časopis je moral računati s sodelavci, ki so bili razsejani tako rekoč po vseh meridianih. Na srečo so bili bolj ustvarjalci kakor politiki, zato so s svojim delom iz revije napravili glasilo visoke leposlovne vrednosti in miselne ravni.

Meddobje je s svojimi bolj ali manj stalnimi rubrikami, ki so bile delno konvencionalne, v večji meri pa izvirne na primer Črke, besede, misli, Čas na tribuni, Črta in prostor), dobilo profil, v katerem sta odsevala resnični čas in prostor sodobnega bivanja. V izvirnih rubrikah se je živo sprijemalo z aktualnostjo v duhovnem življenju, s široko razgledanostjo pa se je bolj ali manj uspešno lotevalo splošnih kulturnozgodovinskih vprašanj. Dobra je tudi literarna publicistika, ki se je omejevala na ideološko ustrezno tradicijo (France Balantič, Ivan Pregelj, Narte Velikonja, Anton Novačan, Stanko Majcen, Ivan Hribovšek), segala v slavistiko (I. J. Franko, T. Ševčenko idr.), pomemben uspeh pa

dosegla v prevajanju evropskih klasikov (P. Valéry, T. S. Eliot, Dante). Leposlovni del revije je bil količinski in kakovostno manjši, združeval pa je peresa lepih ustvarjalnih zmožnosti (Vinko Beličič, Milena Šoukalova, Vladimir Truhlar, Mlena Merlak, Zorko Smičič, Ruda Jurčec idr.).

Nasprotje, ki ga je bilo zapaziti že v začetku, se je v **Meddobju** izražalo z zmanjševanjem podpore voljnih sodelavcev. Kulturni delavci so se večidel opredeljevali za načelno in odprto orientacijo Slovenske kulturne akcije, niso pa podpirali dejavnosti, ki jo je urednik Ruda Jurčec z manjšo skupino somišljenikov opravljal v časniku **Glas Slovenske kulturne akcije** (od aprila 1954). Po letih skladnega razvoja so nesoglasja prihajala vse bolj na dan, njihov nasledek je bil na začetku leta 1969 skupaj pet let zastoja. Razlogi so bili vodstvene in idejne narave. Prvi so izvirali iz pollaščevalnih prizadevanj manjšine, ki je s svojo izključnostjo odvrnila stare sodelavce, novih pa ni pridobila. Idejni spopadi so bili spočetki, ko je prvotno kot književno-informativno zamišljeni **Glas** postal orodje ideološke strasti in politikantstva. Zunanji izbruh so omenjeni razločki doživeli na občnem zboru SKA (22. marca 1969), ki naj bi sprejel nova društvena pravila. Nenadoma je postal sporen prvi člen ustanovnih pravil iz leta 1954, ki je utemeljeval društvo z mislijo, da je njen „namen pospeševati in posredovati kulturne stvaritve, zlasti slovenske, in to v krščanskem smislu“. Skupina, ki je bila na čelu društva (predsednik Ruda Jurčec), je zahtevala spremembo zadevnega člena v naslednjem smislu: „Slovenska kulturna akcija je organizacija slovenskih protikomunističnih kulturnih delavcev in podpornikov v zdomstvu, ki hočejo z ustvarjal-

nim in posredovalnim delom prispevati k obrambi in bogatenju duhovnih vrednot človeka in narodne skupnosti ter se vključuje v boj za svobodo slovenskega naroda“. Ta predlog je dobil ob glasovanju manjše število glasov, ustreznih člen pa je bil sprejet v obliki, ki jo je ponudila umerjena in realistična skupina. Glasi se: „Slovenska kulturna akcija je organizacija slovenskih zamejskih in zdomskih kulturnih delavcev, ki žele z ustvarjalnim in posredovalnim delom pomagati pri ustvarjanju in širjenju kulturnih vrednot, posebno slovenskih. Idejni temelj organizacije je naravni etični zakon, potrjen in izpopolnjen po krščanskem svetovnem nazoru.“ Po razcepu, ki je sledil, je postal predsednik SKA Tine Debeljak. Rezultati treznega in odprtega kulturnozgodovinskega koncepta so se pokazali najprej v **Glasu**, kateremu so vrnil prvenstveno vlogo poročanja o društvenih manifestacijah in knjižni aktivnosti. Nova uprava si je z velikimi napori prizadevala, da iz krize tudi **Meddobje** pride živo in prenovljeno; to bo pokazalo njegovo življenje v prihodnosti.

Nasprotniki zmagovite usmerjenosti so se umaknili in ustanovili svoj list z naslovom **Sij slovenske svobode** (izhaja od 21. aprila 1969). Njegovo uredniško načelo izvira iz poudarka na pojmu „slovenska ideološka emigracija“, kar pojasnjuje tako vsebinsko kakor razpoložensko plat objavljenih člankov.

Gornja študija obravnava razvoj in programsko zasnovano leposlovnega časopisja nekako do sredine leta 1970. Zato pisec pač še ne razpravlja o novem Meddobju, ki je v novi zasnovi začelo izhajati žele sredi leta 1970.
— Urednik Glasa

ljubezen in smrt. in še nekaj.

Tržaška revija **Mladika** je v svoji dvojni oktobrsko-novembrski številki 1971 (XV, 1971, 10/11) pod stalnim zaglavjem Vrtovi muz objavila kritiko, ki jo je napisal prof. **Martin Jevnikar** o pesniški zbirki Vladimira Kosa **Ljubezen in Smrt. In še nekaj.** (Zbirka je izšla kot redna knjiga naše založbe lani.) Izredno tehtno in vsebinsko bogato razmišljanje prof. Jevnikarja v celoti ponatiskujemo:

PRI Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu v Argentini je Vladimir Kos izdal novo pesniško zbirko z naslovom „Ljubezen in Smrt. In še nekaj“ ter s podnaslovom **Pesmi iz Daljnega Vzhoda.**

Kos je jezuit in misijonar na Japonskem, in sicer v tokijskem predmestju med cunjarji, največjimi siromaki, istočasno je profesor za angleščino in filozofijo znanosti na katoliški univerzi v Tokiu. Leta 1960 je izdal zbirko „Dober večer, Tokio“, ki je izšla v Tokiu na papirju različnih barv, pokrajina je japonska, med izvirnimi pesmimi so potreseni citati in pesmi domačih in svetovnih pesnikov in mislecev, kar vse daje knjigi eksotičnost in svojstveno težo.

Nova zbirka „Ljubezen in Smrt. In še nekaj“ je vsa zajeta iz japonskega življenja. Pisatelj se je tako vrasel v novo domovino, da je po svetopisemskih besedah postal „eden izmed njih“. To čutimo iz vsake pesmi, ker ne ljubi samo svojih novih sodržavljanov, ampak tudi japonsko zemljo, njeno zgodovino in narodne običaje. V pesmih je toliko japonske preteklosti, sedanosti in pokrajine, da je moral prav pri vsaki pesmi na koncu razložiti razne besede, običaje in imena, da jih moremo razumeti. Teh opomb je 26 strani za 42 pesmi. Že opombe same odpirajo široko okno v japonsko življenje.

Kos je razdelil zbirko v pet ciklov, ki obsegajo naslednje motive: poletne, jesenske, pozimske, pomladne in pomestne. Cikle je ločil tudi s krajšimi pesmimi japonskih pesnikov, nekaj podobnega kot v prejšnji zbirki.

V uvodni pesmi pravi: „Rad bi dvignil mrak / na pragu srca, / a zdaj vidim, / da voljnost luči umika se v misli... / Takrat je pot zašla med magnolije.“ Magnolija je na Japonskem pogosto drevo in cvete v maju s cveti vijoličaste barve. Tako naj bi bila tudi barva teh pesmi vijoličasta. Še eno programsko izjavo najdemo v pesmi na strani 47: „mu je odvnil, da je ne zmore: „Sram me je, dragi gospod. / Da nisem duše razdal, / le košček razgaljene duše / v vsako pesem do duše. / v vsako pesem do duše. / Ali razumete dež v bombažnem čevljičku? / Moje srce nekako blodi / v ta vihar z ugaslo leščerbo.“

Vsebina Kosovih pesmi je težko oprijemljiva. Gre za občutja, slike, vtise, življenje. Samo narava se ni nič spremenila, nič ni „postalo gorše od prvih dni delitve / v prst in v prostor angelov“. Še so grobovi ob hišah, mladi pari pošiljajo ostarele starše v hiralnice, ker hočejo živeti samostojno in bogateti. Nagasaški kristjani so enako revni kakor v času sv. Frančiška Ksaverija, ki je prinesel na Japonsko vero. V gobavskem naselju Muroyama slepi gobavci vodijo slepe gobavce na sprehod pod drevesa. Mladim vrtovom po vojni obogatelih Japoncev manjka občutek izbrane ožonosti, ki sameva po starih vrtovih. Pred šinoističnimi svetišči stoje deske v spomin pomembnim dogodkom in ljudem. Stari leseni mostovi so rahlo usločeni; če so ob njih vrelci, prižigajo ponoči papirnate svetilke v kažipot.

Zbirka je prepletana z japonskimi običaji skozi vse leto, s prazniki riža, novega leta, s praznikom mrtvih, s porokami, vrstijo se veselje in žalost, zabave in trpljenje, vedno na ozadju hribovite pokrajine. In cvetje vseh barv: češenj, ciklam, magnolij, trobentic, čajevcev, krizantem, oranževcev in drugih eksotičnih dreves in cvetic. Pogosto divjajo tajfuni; hiše so na kmetih zaradi potresov lesene, Tokio pa ima deset milijonov prebivalcev, stolpnice in nebotalničke, promet se razvija pod zemljo, na njej in na „cestah rekordne brzine“, ki so zgrajene na betonskih mostičih.

Pesnik je pogosto sam, žalosten, zapuščen, utrujen, celo mrtvega očeta je lahko od daleč pozdravil le z japonskim pozdravom slovesa: „Sayonara“. Nikoli ni obupan, ker ima svojo trdno smer v življenju.

Jezik je pesniško izbran, oblika nenavadno svobodna. Knjiga je po svoji vsebini novost v slovenski literaturi. Posebno poglavje so tudi ilustracije, ki jih je narisala akademska slikarka Bara Remec. Vseh je 20 in se čudovito ujema z vsebino.

*

OMENIMO ob tej kritiki, da je Kosovo Ljubezen in Smrt. In še nekaj isti kritik podobno obširno obdelal tudi v tržaški dijaški reviji **Literarne vaje** (decembra 1971, let. 23, št. 2) pod zaglavjem **Kulturne novice**, kjer z naslovom štiri knjige iz Argentine poleg Kosove zbirke razčlenja tudi Lojzeta Ilije povest **Huda pravda**, pa Tineta Debeljaka antologijo iz poljske medvojnne in emigracijske lirike **Žalost zmagoslavja** (obe sta izšli lani pri SKA), zraven pa tudi Franca Sodje vzgojno knjigo **Lepo je biti mlad**. Jevnikarjevo recenzijo Ilijeve in Debeljakove knjige iz **Literarnih vaj** bomo objavili v eni prihodnjih številčk Glasa.

bravcem glasa in naročnikom meddobja in naših knjig

Ta številka **GLASA** je predzadnja, ki jo pošiljamo, kot prejšnji dve: v s e m , ki so doslej s kakim prostovoljnim denarnim prispevkom pokazali, da list cenijo.

Enako smo poslali **GLAS** tudi vsem našim dosedanjim naročnikom **MEDDOBJA** in knjižnih publikacij. Prepričani smo, da bodo tudi poslej zvesti naročniki revije in se hkrati pridružili kot naročniki **GLASA**. Zato jim bomo obe publikaciji pošiljali, ne da bi čakali na njihovo novo naročilo.

ZASTONJ bomo **GLAS** pošiljali vsem rednim članicam in članom Slovenske kulturne akcije po vsem svetu. Prav tako tudi v zamenjavo slovenskim listom, časopisom, periodikom in revijam v domovino, zamejstvo in po svetu, kot smo to delali vsa leta.

Z MAJSKO ŠTEVILKO pa bomo **GLAS** začeli pošiljati s a m o t i s t i m , ki bodo naš list do 20. aprila 1972 naročili (naročnino lahko plačajo tudi kasneje). Vsem, ki bi se nam pozneje kdaj najavili kot naročniki, bomo lahko postregli z zaostalimi izvodi.

VSE POVERJENIKE založbe Slovenske kulturne akcije, v Argentini in po vsem svetu, ki smo jim doslej pošiljali več izvodov **GLASA** v propagandne namene, l e p o p r o s i m o : **SPOROČITE NAM**, koliko izvodov lista naj vam pošiljamo poslej: koliko za stare, koliko za nove, koliko za morebitne bodoče naročnike, ali pa potrebe vaše zaloge.

Po **ZRAČNI POŠTI** bomo prav radi poslali **GLAS** v inozemstvo vsem, ki bodo k naročnini za list dodali še 3 ameriške dolarje ali temu odgovarjajoči znesek v drugi valuti.

NAROČNINA ZA GLAS (12 števil, 8 strani vsaka) je:

v Argentini 25 novih pesov

drugje po svetu 3 ameriški dolarji (ali njim odgovarjajoča tuja valuta)

NAROČNINA ZA MEDDOBJE (4 zvezki, vsak po 80 strani in 4 strani umetniške priloge) je:

v Argentini 80 novih pesov

drugje po svetu 10 ameriških dolarjev (ali temu odgovarjajoča tuja valuta)

NAROČNINA ZA GLAS in MEDDOBJE skupaj je:

v Argentini 100 novih pesov

drugje po svetu 12 ameriških dolarjev (ali temu odgovarjajoča tuja valuta)

OPOZARJAMO vse naročnike in vse, ki se še namerjajo naročiti na obe publikaciji, da kljub napovedani podražitvi tiskarskih stroškov, poštnine, pa povišanju delavskih plač, zgoraj najavljene naročnine letos ne bomo dvignili!

ROJAKI V ZDOMSTVU IN ZAMEJSTVU – PODPRITE PRIZADEVNOST SLOVENSKE KULTURNE DEJAVNOSTI V VELIKEM SVETU: NAROČITE MEDDOBJE in GLAS SKA. POMAGAJTE RASTI IN ZDRAVI PLODNOSTI SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE!

Naročilnica

ODREŽITE, VLOŽITE V OVITEK, NASLOVITE
NA SLOV. KULT. AKCIJO IN ODPOŠLJITE!

SLOVENSKI KULTURNI AKCIJI, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

POPISANI se prijavljam kot **NAROČNIK**:

Revije **MEDDOBJE** za leto 1972 — **GLASA SKA** za leto 1972

Revije **MEDDOBJE** in **GLASA SKA** za leto 1972 — skupno.

kot **PODPORNI ČLAN** Slovenske kulturne akcije

OBVEŽEM se do julija 1972 poravnati naročnino ali podporno članarino.

NASLOV:

V dne 1972.

podpis

neodgovarjajoče — prečrtajte!

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urednik Nikolaj Jeločnik, sourednika France Papež in Ladislav Lenček. Za podpisane članke odgovarja avtor. Tiska Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción Cultural Eslovana), Valentín Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

CORREO
ARGENTINO
Suc. 6 Y 7 (B)

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 6228

R. P. I. 953701